

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Miloslava Výborného a soudců Vlasty Formánkové a Michaely Židlické o ústavní stížnosti stěžovatelek **České spořitelny, a.s.**, se sídlem v Praze 4, Olbrachtova 1929/62 a **REICO Investment ALFA, s.r.o.**, se sídlem v Praze 4, Antala Staška 2027/79, zastoupených JUDr. Tomášem Richterem, LL.M., Ph.D., advokátem advokátní kanceláře se sídlem v Praze 1, Jungmannova 24, směřující proti usnesením a jiným zásahům Krajského soudu v Brně, vydaným a učiněným v insolvenčním řízení, jehož předmětem je úpadek dlužníka Oděvní podnik a.s., vedeném Krajským soudem v Brně pod sp. zn. KSBR 39 INS 398/2010, na schůzi věřitelů konané v rámci tohoto insolvenčního řízení dne 26. dubna 2010, spojené s návrhem na přednostní projednání a návrhem na vydání předběžného opatření t a k t o :

- I. **Usneseními Krajského soudu v Brně zachycenými na straně 10 protokolu o schůzi věřitelů konané dne 26. dubna 2010 v rámci insolvenčního řízení vedeného Krajským soudem v Brně pod sp. zn. KSBR 39 INS 398/2010 bylo zasaženo do ústavně zaručeného práva stěžovatelek na spravedlivý proces.**
- II. **Tato usnesení se proto r u š í .**

Odůvodnění:

I.

Podáním učiněným ve lhůtě a splňujícím i další podmínky podle zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), se stěžovatelky, s odkazem na porušení práv a principů vyplývajících z čl. 4 odst. 4, čl. 11 a čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina") a čl. 6 a čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, domáhaly zrušení usnesení Krajského soudu v Brně (dále jen "soud"), dle kterých stěžovatelky nejsou v souladu s ust. § 53 zák. č. 182/2006, o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "insolvenční zákon") oprávněny hlasovat na schůzi věřitelů konané v rámci insolvenčního řízení vedeného soudem pod sp. zn. KSBR 39 INS 398/2010 dne 26. dubna 2010 (dále jen "schůze věřitelů"), a odstranění následků zásahů do jejich práv vzniklých v důsledku neoprávněného zásahu soudu spočívajícího v zabránění

stěžovatelkám ve hlasování o bodu 8 programu schůze věřitelů – o odvolání insolvenčního správce dlužníka Oděvní podnik a.s. (dále jen "dlužník") ustanoveného do funkce soudem v rozhodnutí o úpadku dlužníka (dále jen "insolvenční správce"). Stěžovatelky s ústavní stížností spojily návrh na přednostní projednání ústavní stížnosti a návrh na vydání předběžného opatření.

Ústavní soud zjistil, že v insolvenčním řízení, jehož předmětem je úpadek dlužníka, vedeném soudem pod sp. zn. KSBR 39 INS 398/2010, vydal soud na schůzi věřitelů usnesení, dle kterých stěžovatelky nejsou v souladu s ust. § 53 insolvenčního zákona oprávněny hlasovat na schůzi věřitelů. Na schůzi věřitelů bylo dále hlasováno o bodu 8 jejího programu, jehož předmětem bylo hlasování o insolvenčním správci. O tomto bodu nebylo stěžovatelkám umožněno hlasovat, přičemž v protokolu o schůzi věřitelů je uvedeno, že stěžovatelky jsou z tohoto hlasování vyloučeny dle ust. § 53 insolvenčního zákona. Výsledkem hlasování bylo ponechání insolvenčního správce ve funkci, neboť pro jeho odvolání nehlasoval žádný přítomný věřitel mající hlasovací právo. Zástupci stěžovatelek bezprostředně po tomto hlasování uvedli, že v případě, že by jim bylo umožněno hlasovat, hlasovali by pro odvolání insolvenčního správce.

Uvedená rozhodnutí a postup odůvodnil soud (pouze) tím, že po prostudování příloh k přihlášce pohledávky stěžovatelky České spořitelny, a.s. dospěl k závěru, že tato stěžovatelka tvoří s dlužníkem koncern, a to s ohledem na to, že fakticky přímo i nepřímou měla tato stěžovatelka rozhodující vliv na řízení nebo provozování podniku dlužníka. Soud uvedl, že tento závěr opírá především o dodatky ke smlouvě o syndikovaném úvěru uzavřené mezi dlužníkem a bankovními ústavami reprezentovanými stěžovatelkou Českou spořitelnou, a.s. jako platebním agentem (dále jen "smlouva"), a že odkazuje především na znění dodatku č. 1 ke smlouvě, a to konkrétně na bod 6.1, kterým byly změněny body 13.32, 13.33 a 13.34 smlouvy. Soud dále odkázal na dodatek č. 2 ke smlouvě, a to na bod 3.1 tohoto dodatku, kterým byl změněn bod 13.35 smlouvy. Dle uvedeného odůvodnění měl soud především na základě těchto listin a ust. § 66a odst. 2 a § 66a odst. 7 obchodního zákoníku za to, že stěžovatelka Česká spořitelna, a.s. tvoří s dlužníkem koncern.

Žádné další odůvodnění výše uvedených usnesení a postupu soudu zápis o schůzi věřitelů ani žádná jiná listina ve spise soudu sp. zn. KSBR 39 INS 398/2010 neobsahuje.

II.

Proti napadeným usnesením a postupu soudu stěžovatelky předně namítají, že soud ust. § 53 insolvenčního zákona vyložil ústavně nekonformně. Stěžovatelky nesouhlasí s výkladem soudu, že osobou věřiteli blízkou nebo osobou tvořící s věřitelem koncern může být též dlužník, a předkládají pro tento svůj nesouhlasný závěr a vlastní interpretaci, dle které touto osobou dlužník být nemůže, podrobnou argumentaci. Na základě uvedeného (nesprávného) výkladu soudu byla vydána napadená usnesení a stěžovatelkám bylo též zabráněno hlasovat o osobě insolvenčního správce. Důsledkem takové interpretace je zabránění stěžovatelkám v realizaci jejich vlastnického práva

k pohledávkám za dlužníkem a zásah do jejich ústavně zaručeného práva vlastnit majetek.

Stěžovatelky dále namítají, že odůvodnění napadených usnesení je v rozporu s právem na spravedlivý proces, neboť není řádné a vyčerpávající. V této souvislosti odkazují na nálezy Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 103/99 ze dne 3. února 2000. V návaznosti na tuto skutečnost stěžovatelky dále zpochybňují závěr soudu, podle kterého mezi některou ze stěžovatelek a dlužníkem existoval vztah koncernu ve smyslu příslušných ustanovení obchodního zákoníku.

V poslední námitce stěžovatelky vyjadřují přesvědčení, že způsob, jaký proti nim použil soud ust. § 53 insolvenčního zákona, je rozporný s čl. 4 odst. 4 Listiny. I když výklad ust. § 53 insolvenčního zákona provedený soudem z hlediska ústavní konformity obstál, soud podle názoru stěžovatelek zasáhl do jejich základních práv zcela nepřiměřeně okolnostem a způsobem, který kromě práva stěžovatelek vlastnit majetek porušil i právo stěžovatelek na spravedlivý proces.

III.

Ústavní soud si k ústavní stížnosti vyžádal vyjádření soudu jako účastníka řízení.

Za soud se vyjádřil soudce Mgr. Jan Kozák. Ve vyjádření doručeném Ústavnímu soudu dne 20. září 2010 odkazuje na rozhodnutí ze dne 26. dubna 2010, které bylo písemně vyhotoveno a zveřejněno v insolvenčním rejstříku jako dokument B-156. Z tohoto rozhodnutí cituje podstatnou část jeho odůvodnění a dále odkazuje též na závěry Vrchního soudu v Olomouci, který rozhodoval o odvolání proti tomuto rozhodnutí a jehož rozhodnutí ze dne 1. září 2010 je zveřejněno v insolvenčním rejstříku jako dokument B-311.

Nad rámec této argumentace je soud toho názoru, že ust. § 53 insolvenčního zákona jednoznačně uvádí, že osoby, tvořící s dlužníkem koncern, nemohou hlasovat na schůzích věřitelů, s výjimkou otázky volby věřitelského výboru. V tomto směru, při hlasování o složení věřitelského výboru, soud hlasovací práva stěžovatelek neomezil. Ust. § 53 insolvenčního zákona nedává podle názoru soudu možnost připustit hlasování věřitele, který tvoří s dlužníkem koncern, v dalších otázkách. Výklad ust. § 53 insolvenčního zákona prezentovaný stěžovatelkami považuje soud za nepřiměřeně extenzivní výklad právní úpravy, který by v konečném důsledku vedl k popření důvodů pro zavedení takového omezení hlasovacího práva v rámci insolvenčního řízení.

Rozhodnutí, na které soud odkazuje a ze kterého cituje, však není rozhodnutím, vůči němuž směřuje ústavní stížnost a z něhož pramení zásahy, proti kterým stěžovatelky ústavní stížností brojí. Ústavní stížnost směřuje proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto, že stěžovatelky nejsou v souladu s ust. § 53 insolvenčního zákona oprávněny hlasovat na schůzi věřitelů, a důsledkům z toho vyplývajícím. Rozhodnutí, na které soud ve svém vyjádření odkazuje a z něhož obsáhle cituje, je rozhodnutí o nepotvrzení stěžovatelky České spořitelny, a.s., CB MERCURY CENTER, a.s. a J. B.

jako členů věřitelského výboru. Jedná se tedy o zcela odlišné rozhodnutí, než jsou rozhodnutí, proti kterým stěžovatelky brojí. S ohledem na tyto skutečnosti byl soud požádán o opětovné vyjádření se k ústavní stížnosti stěžovatelek.

V návaznosti na tuto výzvu zaslal soud dne 18. října 2010 Ústavnímu soudu doplnění svého vyjádření. Uvedl v něm, že odkaz na rozhodnutí ze dne 26. dubna 2010, které bylo písemně vyhotoveno a zveřejněno v insolvenčním rejstříku jako dokument B-156, byl vědomý, neboť důvody, které soud uvedl v citovaných částech uvedeného rozhodnutí, jsou shodné s důvody, které vedly soud k vydání rozhodnutí napadených projednávanou ústavní stížností. Soud trvá na svém závěru, že mezi stěžovatelkou Českou spořitelnou, a.s. a dlužníkem vznikl koncern. Existenci propojení mezi oběma stěžovatelkami pak podle soudu nezpochybnily ani stěžovatelky, a proto soud vztáhl závěr o koncernovém propojení také na stěžovatelku REICO Investment Alfa, s.r.o.

K vyjádření soudu a jeho doplnění doručily stěžovatelky Ústavnímu soudu dvě repliky, první dne 8. října 2010 a druhou dne 21. října 2010. Stěžovatelky předně poukázaly na skutečnost, že soud se k jejich ústavní stížnosti ve skutečnosti nevyjádřil, a to ani po doplnění jeho prvního vyjádření. K vyjádření soudu uvedenému nad rámec rozhodnutí soudu ze dne 26. dubna 2010 zveřejněnému v insolvenčním rejstříku jako dokument B-156 a rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. září 2010 zveřejněnému v insolvenčním rejstříku jako dokument B-311 stěžovatelky polemizují s jednotlivými názory tam soudem vyjádřenými, a to v duchu argumentace obsažené již v ústavní stížnosti. Dále uvádějí, že ke svým závěrům při aplikaci ust. § 53 insolvenčního zákona dospěl soud způsobem, představujícím extrémní rozpor mezi dokazováním zjištěným skutkovým stavem a právními závěry z něj učiněnými, a opakují, že napadená rozhodnutí soud řádně neodůvodnil a zatížil je silnými znaky libovůle. V replice doručené Ústavnímu soudu dne 21. října 2010 stěžovatelky přinášejí další argumenty, kterými brojí proti výkladu ust. § 53 insolvenčního zákona učiněnému soudem. K argumentaci obsažené v poslední části ústavní stížnosti se pak podle stěžovatelek soud nijak nevyjádřil a tyto argumenty jím nebyly nijak vyvráceny. Stěžovatelky zopakovaly též žádost o postup podle ust. § 39 zákona o Ústavním soudu.

Ústavní soud rozhodoval v souladu s ust. § 44 odst. 2 zákona o Ústavním soudu bez nařízení ústního jednání, neboť nebylo nutné k dalšímu objasnění věci, stěžovatelky s tímto postupem souhlasily a soud dal tento souhlas najevo konkludentně tím, že se na dotaz Ústavního soudu stran upuštění od ústního jednání nijak nevyjádřil.

IV.

Ústavní soud přezkoumal v záhlaví uvedená rozhodnutí a postup soudu a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

Ústavní soud předně připomíná, že není vrcholem soustavy obecných soudů (čl. 81 a čl. 91 Ústavy), tudíž ani řádnou další odvolací instancí, a proto není v zásadě oprávněn zasahovat bez dalšího do rozhodování těchto soudů. Postup v soudním řízení, včetně interpretace a aplikace právních předpisů a vyvození skutkových a právních závěrů, je

záležitostí obecných soudů. Tomu odpovídá i dosavadní judikatura Ústavního soudu, podle níž není jeho úkolem nahrazovat skutkové a právní posouzení věci obecnými soudy svým vlastním. Tyto maximy jsou prolomeny pouze tehdy, pokud by obecné soudy na úkor stěžovatele ústavní stížností napadenými rozhodnutími vykročily z mezí daných rámcem ústavně zaručených základních lidských práv [čl. 83, čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy ČR].

Principu práva na spravedlivý proces odpovídá povinnost obecných soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit, přičemž se musejí vypořádat se všemi rozhodujícími skutečnostmi a námitkami účastníků řízení, a to způsobem odpovídajícím míře jejich závažnosti. Pakliže tak neučiní, založí tím nepřezkoumatelnost jimi vydaných rozhodnutí a zpravidla tak i jejich protiústavnost. Nejsou-li totiž zřejmé důvody toho kterého rozhodnutí, svědčí to o libovůli v soudním rozhodování, přičemž zásada právního státu libovůli v rozhodování orgánů veřejné moci zakazuje (obdobně viz např. nálezy Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 183/03, sp. zn. I. ÚS 74/06, sp. zn. III. ÚS 529/06 nebo sp. zn. I. ÚS 2568/07). Ve věci sp. zn. Pl. ÚS 1/03 (č. 153/2004 Sb.) pak Ústavní soud vyslovil názor, že: "(...) je zcela nezbytné, aby rozhodnutí obecných soudů nejen odpovídala zákonu v meritu věci a byla vydávána za plného respektu k procesním normám, ale aby také odůvodnění vydaných rozhodnutí ve vztahu k zmíněnému účelu odpovídalo kritériím daným ustanovením § 157 odst. 2 in fine, odst. 3 občanského soudního řádu, neboť jen věcně správná (zákonu zcela odpovídající) a náležitě, tj. zákonem vyžadovaným způsobem odůvodněná rozhodnutí, naplňují - jako neoddělitelná součást "stanoveného postupu" - ústavní kritéria plynoucí z Listiny (čl. 38 odst. 1). Obdobně jako ve skutkové oblasti, i v oblasti nedostatečně vyložené a zdůvodněné právní argumentace nastávají obdobné následky vedoucí k neúplnosti a zejména k nepřesvědčivosti rozhodnutí, což je ovšem v rozporu nejen s požadovaným účelem soudního řízení, ale též i se zásadami spravedlivého procesu (čl. 36 odst. 1 Listiny), jak jim Ústavní soud rozumí."

Ústavnímu soudu primárně nepřísluší zasahovat do výkladu podústavního práva provedenému orgány k tomu oprávněnými, pokud se tento pohybuje v mezích ústavnosti. Je však nezbytné, aby obecné soudy myšlenkové konstrukce, které jej k jeho zaujetí vedly, objasnily. V tomto směru odůvodnění napadených rozhodnutí a postupu soudu zcela absentuje. Tento nedostatek se stává velmi závažným především proto, že se jedná o interpretaci mající za důsledek velice podstatné a závažné omezení vlivu stěžovatelek na insolvenční řízení dlužníka, a zároveň interpretaci nikoli v praxi zavedenou a obecně přijímanou.

Podle náhledu Ústavního soudu se soud dále dostatečně nevypořádal s podstatnou a konkrétně formulovanou námitkou stěžovatelky České spořitelny, a.s. stran absurdnosti závěru o koncernu mezi touto stěžovatelkou a dlužníkem, přičemž závěr soudu o existenci tohoto koncernu z (pouze velmi stručného) odůvodnění napadeného usnesení vydaného ve vztahu ke stěžovatelce České spořitelně, a.s. a z v tomto odůvodnění citovaných bodů dodatků ke smlouvě rozhodně nevyplývá. Ačkoli soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti odkázal na své rozhodnutí, jehož odůvodnění obsahuje podstatně více argumentů pro závěr o existenci koncernu mezi stěžovatelkou Českou spořitelnou, a.s. a dlužníkem, nemění tato situace nic na skutečnosti, že projednávanou

ústavní stížností napadené usnesení dopadající na stěžovatelku Českou spořitelnu a.s. i (z něho vyplývající) další postup soudu vůči ní z hlediska odůvodnění rozhodně nemohou obstát. To platí obzvláště při závažnosti z tohoto rozhodnutí a postupu vyplývajícího omezení vlivu stěžovatelky České spořitelny, a.s. na insolvenční řízení dlužníka. Pokud jde o napadené usnesení a (z něho vyplývající) další postup soudu ve vztahu ke stěžovateli REICO Investment Alfa, s.r.o., jakékoli odůvodnění zcela chybí.

Vzhledem k těmto závažným porušením práva na spravedlivý proces stěžovatelek, zakotveného v čl. 36 odst. 1 Listiny, Ústavnímu soudu nezbylo, než napadená rozhodnutí jako nedostatečně odůvodněná a nepřezkoumatelná zrušit.

V souladu s principem minimalizace zásahů Ústavního soudu do rozhodovací činnosti obecných soudů a s ohledem na výše konstatovanou absenci náležitého odůvodnění soudem učiněné interpretace ust. § 53 insolvenčního zákona se Ústavní soud dále nezabýval námitkou stěžovatelek zpochybňující soudem učiněný výklad ust. § 53 insolvenčního zákona, stejně jako námitkou ohledně způsobu, jakým proti nim soud ust. § 53 insolvenčního zákona použil. Ústavní soud však předpokládá, že soud těmto možným námitkám věnuje v dalším řízení náležitou pozornost.

V.

S ohledem na výše uvedené porušení práva stěžovatelek na spravedlivý proces Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a podle ust. § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti napadená rozhodnutí zrušil. Vzhledem k tomu, že postup soudu vůči stěžovatelkám napadený ústavní stížností vyplýval z těchto zrušovaných rozhodnutí, nebylo třeba, aby jej Ústavní soud zvlášť posuzoval.

K návrhu stěžovatelek na projednání věci jako naléhavé podle ust. § 39 zákona o Ústavním soudu Ústavní soud konstatuje, že užití tohoto institutu přichází v úvahu za situace, lze-li očekávat delší čas do vydání konečného rozhodnutí. V daném případě taková situace nenastala. Ústavní soud se navíc i bez nutnosti využití tohoto postupu projednávanou ústavní stížností zabýval neprodleně po jejím doručení a činil jednotlivé kroky v nejkratších možných termínech.

Pokud jde o návrh stěžovatelek na vydání předběžného opatření podle ust. § 80 zákona o Ústavním soudu, neshledal k užití tohoto institutu Ústavní soud důvod.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 22. listopadu 2010

Miloslav Výborný v. r.
předseda IV. senátu Ústavního soudu